עמך. בתמיה [כלומר] וכי [גרלהם] בעיניך שמשופה זו טוגנת היא. ליטעמ לחריטע עמך תהא משופה זו שליטה בלוט: **נדין.** מצעטו לדין: **חומרים לו.** ג"ל שלו הוא נוטל מנעי ליה: **מאי נאו.** לסוי עליון מועד לפי הוא שניך ליה ומיית דיליה ליכא פסידא דמשלם ליה כוליה: **נמס.** לפי הוא מזיל לבי דינא לפסכי מיית דיליה ולית ליה מלא פלגא מזקא: **להניח וכיוסיו.** כגון שם היה זה טוענו שהמצר שלו שלו **חומרים יומיו.** שהגיע יובל: **מפרכב.** מפליר: **וחכל בו.** הרב בעבד: **לא מקמו כופר לשוב וגו'.** לרוש בה לשב למי שרוצה לשוב לקבלוקו ולהיות עבד. ליטעמ לחריטע לשב למי שליטו להיות שב אל מלא משפחתו ומיטו רוצה: **לא מקמו.** לגרכו שוב ממון: **נעבדת גנבת.** לחיכת פסידא: **עד שהיובל.** **היפירא.** לכתיב שם מדויט יתן לו משה (שמות כא): **והמתה.** שהוא בן מוריו: **ליפורא.** ורשאי להקוחתו ולהפריטו להאי דינא לאו לנפשיה הוא: **שה שבנה חייב.** ומוקמינן לה בעושין ממלא ה"ס כולה מציות. מלמא לא עביד [ליישב] דינא לנפשיה אפי' במקום פסידא: **נשליח יכול להגיע ע"י דבר אחר.** לבין קא עבדת. מלמא לא עביד אינש דינא לנפשיה אפי' במקום פסידא כי הכא שבעלה מוכה כל שעה: **נשליכ להגיע ע"י דבר אחר.** לאי דינא עבדת: **פרע נשליח ב"ד.** שפטור על הבושת: **לנקוט פורא וליסיב.** יקח מקל ויצד על דרך הרשעון להא דינא הוא להא מחלת מה שנתן נתן. מלמא מילוף מעלית הוי: **דרך עקלתון.** ללאו דינא הוא: **קרובה זה.** לעיילות היובנין שמוך לאותו לד: **ורחוקה זה.** לאותן שמוכין לצד אחר שיהו פטורה מעשר: **חייב נפרט ובעוללות וכו'.** אע"ג לשפקר פטור מפאה דתנן (פאה פ"ח מ"ד) כל שהוא לוקט ונשמר חייב במעשר ובפאה[ו] אף"ם כי אתי שפקר חייב בכל הני כדמפרש טעמא בהגוזל עניים (לקמן לד.) לכתיב ביה[ז] תעזוב יתירא: **ופטור ממעשר.** ללא כתיב ביה תעזוב יתירא אלמא שפקר כל שהוא לוקט ונשמר ממעשר כדתנן[ח] כל שהוא לוקט ונשמר חייב במעשר: **אלא שניפו כליו נמים.** דרך מוקי לאתניתין כשלא שמוקו כליו של זה בממונו של זה והוי כי שורו שמיטב שלו ומיטיו של זה בממונו של זה והוי כי שורו שמיטב שלו לא הגיעו לימא עקלתון הוא קרובה לזה ורחוקה לזה אי הכי אמאי שלו לא הגיעו לימא להו שקולו בידכו והבו לי בידי משום דרב יהודה [ט]דאמר רב יהודה [י]מיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו ת"ש [כ]בעל הבית שהניח פאה מצד אחד ובאו עניים ונטלו מצד אחר זה וזה פאה וא"א עביד איניש דינא לנפשיה אמאי זה וזה פאה לנקוט פורא וליתיב אמר רבא מאי זה וזה פאה לפוטרן מן המעשר כדתניא[ל] [מ]המפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר: **מתני'** נשברה כדו ברה"ר והוחלק אחד במים או שלקה בחרסית חייב רבי יהודה אומר [נ]במתכוין חייב באינו מתכוין פטור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב [ס]לא שנו אלא שטיננפו כליו במים אבל

(שם). **רב אשי אמר.** מתני' בכל דרכיה שבעולם מיירי, הן ישראל הן עקלתון, ולא משום גזירה שלא משום דכולהו סוו עקלתון, דכל דרך שמותנין מצד אחד שלא היה שם אבן דרך מתילה, יש בני אדם שעושות דרך רחוקה מן הראשונה ויש שעושות להם קרובה יותר, ולפותן העומדים בעיר מצד דרך המשתנין אי נעשית להם עכשיו דרך עקלתון ואין הרשות בידו לגזול את הרבים, וזין רב אחי בריה דרב אידי ליכא מידי אלא חילוק שעושה בעין משמעות דורשין אותה בזיעיה (שם ק). **אי הכי.** מקשי לכולהו כיון דמקמט שמיט הוא אי אין הוא דאלו לא הגיעו, אם כן למה יש שנתן נתן, ליימ להו כי ממקח טעות הוא (שם). **מיצר שהחזיקו בו רבים.** לעשותו להן דרך, **אסור לקלקלו.** ומע"פ שהוא של יחיד (ב"ב כו:). **שהשוהו ומקוקהו לחלוף ולהשליט ידעו ושמקו,** לוולאי לרבים שהוא דרך בידים, שלבך מה שנתן נתן וכנון שהחזיקו (רשב"ם שם ק:). **והשכים בבקר ובצרו.** וחכם היה שיהו עלמו (נדרים מד:) קודם שיבאו עניים לבלמו שיהו לפקפק אם היו קודמין (לקמן צד:). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו משלכך כרם (נדרים שם) ללמ"ג לשפקר פטור מכולם, לדמיב תעזוב יתירא למעוטי כי שלי ונוגע ללא הוי לשפקר פטור מן המעשר, וכלל הוא כיון דמיב תעזוב יתירא כו' (לקמן צד. וכע"ז חולין קלד: ותמורה ו. ונדה נא).

ז א ב ג ד ה מיי' פ"ו מהלכות חובל ומזיק הלכה ח ו ז סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ג:
ח ו מיי' שם הלכה ה ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שעט סעיף ד וסי' תיב סעיף ג:
ט ז מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ה טוש"ע ח"מ סימן תכא סעיף ו והגה"ט:
י ח מיי' פי"ג מהלכות מזקי ממון הלכה ה סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תיב סעיף ג:
יא ט טוש"ע ח"מ סימן תיב סעיף ג:
יב י מיי' פי"ג מהלכות מזקי ממון הלכה כז סמג עשין קפ טוש"ע ח"מ סימן שעז:
יג כ מיי' שם הלכה כד סמג שם טוש"ע שם והגה"ט וסי' תיז סעיף ג:
יד ל מיי' פ"ב מהלכות מתנות עניים הלי יג:
טו מ מיי' שם פ"ה הלכה כז:
טז נ מיי' פי"ג מהלכות מזקי ממון הלכה ז סמג עשין קפ טוש"ע ח"מ סימן תיב סעיף ד וסימן מי סעיף ג:

מוסף רש"י

וקצוותה את כפה ממון. למי בשמו, הכל לפי המעמיד ומסמיכים (דברים כה יב). דרך הרבים עוברת בתוך שדהו. שהוחזקו לעבור שם מעולם, או ע"י בעל השדה שנתן להם רשות מתחלה את הדרך (רשב"ם ב"ב צט:). מה שנתן נתן ושלו. שעכל עכשיו, לא הגיעו. והכי ס"ל להם שני לרבים, ומעשה מפורש בגמ' (שם). ואי אמרת עביד אינש דינא לנפשיה. כלומר למה לו תקינו לו חכמים שיהא לו רשות לעבר להם דרך מן הלד שעל כרחן שכרי אין מפסידים כלום, דכגון זה כופין על מדת סדום ולוכך יהא הדרך שלהן קצי לו לגמרי שלא יהו לעבור בהאי דרך שלקח לעמו והוא היו יכול להעמיד רבים בדין, לנקוט פוראי. מקל או רחת שקורין פורקי"ל, וליתיב. בהוהו דרך להסות את כל מי שילא לעבור ולעביד דינא לנפשיה, מאחר דאית ליה בפירקא במה שעוברין בתוך שדהו, והמקבל שכר לרעון שלא מה שנתן נתן בדין שלא מה שעשה ולרכס קצי לו